

อนาคตภาพของการจัดการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตในบริบทประชาคมอาเซียน

ไพรวลัย โศครตะ* สุวิมล โพธิ์กลิ่น** อภิชัย กรมเมือง**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอนาคตภาพการจัดการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตในบริบทประชาคมอาเซียนด้วยระเบียบวิธีวิจัยอนาคตแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต จำนวน 22 คน การศึกษาแบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ในบริบทประชาคมอาเซียนและสร้างเครื่องมือวิจัยระยะที่ 2 ศึกษาอนาคตภาพการจัดการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตในบริบทประชาคมอาเซียนเครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างและ 2) แบบสอบถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ และข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย พบว่าอนาคตภาพที่เป็นไปได้ในการจัดการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตในบริบทประชาคมอาเซียน มี 9 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านแนวคิดทฤษฎีการจัดการศึกษาพยาบาล 2) ด้านหลักการจัดการศึกษาพยาบาล 3) ด้านปรัชญาของหลักสูตร 4) ด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 5) ด้านเนื้อหาของหลักสูตร 6) ด้านการจัดกระบวนการเรียนการสอน 7) ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน 8) ด้านคุณลักษณะของนักศึกษาพยาบาลที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 และ 9) ด้านการประเมินผลหลักสูตร

คำสำคัญ: อนาคตภาพ การจัดการศึกษา หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ประชาคมอาเซียน

* คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, E-mail: Paiwankotta@yahoo.com

** คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

A scenario of educational management of undergraduate nursing curricula in the context of ASEAN community

Paiwan Kotra* Suwimon Phoklin Apichai Krommuang****

Abstract

This research aimed to study a scenario of education management of undergraduate nursing curricula in the context of the ASEAN Community by using EDFR (Ethnographic Delphi Future Research). The samples used in the research reflected the findings of 22 experts concerned with the educational management. The study was divided into two phases. Phase one dealt with the current status and phase two examined a scenario of an educational management of undergraduate nursing curricula. Research instruments consisted of a semi-structured interview and a five-rating scale questionnaire. Descriptive Statistics were used to analyze sample characteristics, including median, mode, and interquartile range. Qualitative data were assessed by using content analysis.

The research found that the possible scenario of an education management of undergraduate nursing curriculum consisted of nine aspects: 1) concepts and theories on nursing education, 2) principles of nursing education, 3) philosophy of the curriculum, 4) objectives of the curriculum, 5) content of the curriculum, 6) instructional process, 7) instructional support, 8) desirable characteristics of the twenty-first century students and 9) a curricular evaluation.

Keywords: scenario, education management, undergraduate nursing curriculum, ASEAN

* Faculty of Nursing, Ubon Ratchathani Rajabhat University, E-mail: Paiwankotta@yahoo.com

** Educational Administration, UbonRatchathaniRajabhat University

บทนำ

จากการที่ประเทศไทยเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) การบริการสุขภาพเป็นธุรกิจสำคัญที่จะสร้างโอกาสการเติบโตทางเศรษฐกิจ ประเทศไทยในฐานะผู้นำด้านบริการสุขภาพในอาเซียนจึงมีโอกาสดีที่จะได้ประโยชน์อย่างมาก¹ นอกจากนั้นจากนโยบายศูนย์กลางทางการแพทย์ (Medical Hub) จะทำให้มีผู้รับบริการที่เพิ่มขึ้น การผลิตพยาบาลจึงต้องเพียงพอและตอบสนองต่อความต้องการของผู้รับบริการที่เพิ่มขึ้น เพราะแม้ว่าประเทศไทยจะมีศักยภาพที่จะเป็นศูนย์กลางการจัดการศึกษาพยาบาล (Nursing Education Hub)² แต่เนื่องจากทักษะทางการพยาบาลมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาทั้งระบบสุขภาพเองก็มีความเป็นพลวัต³ ดังนั้นในอนาคตเพื่อให้ได้บัณฑิตพยาบาลที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตอบสนองต่อระบบสุขภาพที่มีความซับซ้อนมากขึ้นการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ดังกล่าวจึงเป็นสิ่งท้าทายสำหรับการจัดการศึกษาพยาบาลเป็นอย่างมาก⁴ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับการเผชิญกับอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นการวิจัยอนาคตเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของการจัดการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตจะเป็นประโยชน์โดยตรงต่อการทำนายนโยบาย การวางแผน การตัดสินใจ ตลอดจนถึงวิธีการปฏิบัติที่จะนำไปสู่การสร้างอนาคตที่พึงประสงค์ เนื่องจากพบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวิชาชีพพยาบาลในประชาคมอาเซียนนั้นมีความสัมพันธ์กับกระบวนการจัดการศึกษาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและที่จะเกิดขึ้นในอนาคต⁵ สถาบันการศึกษาที่จัด

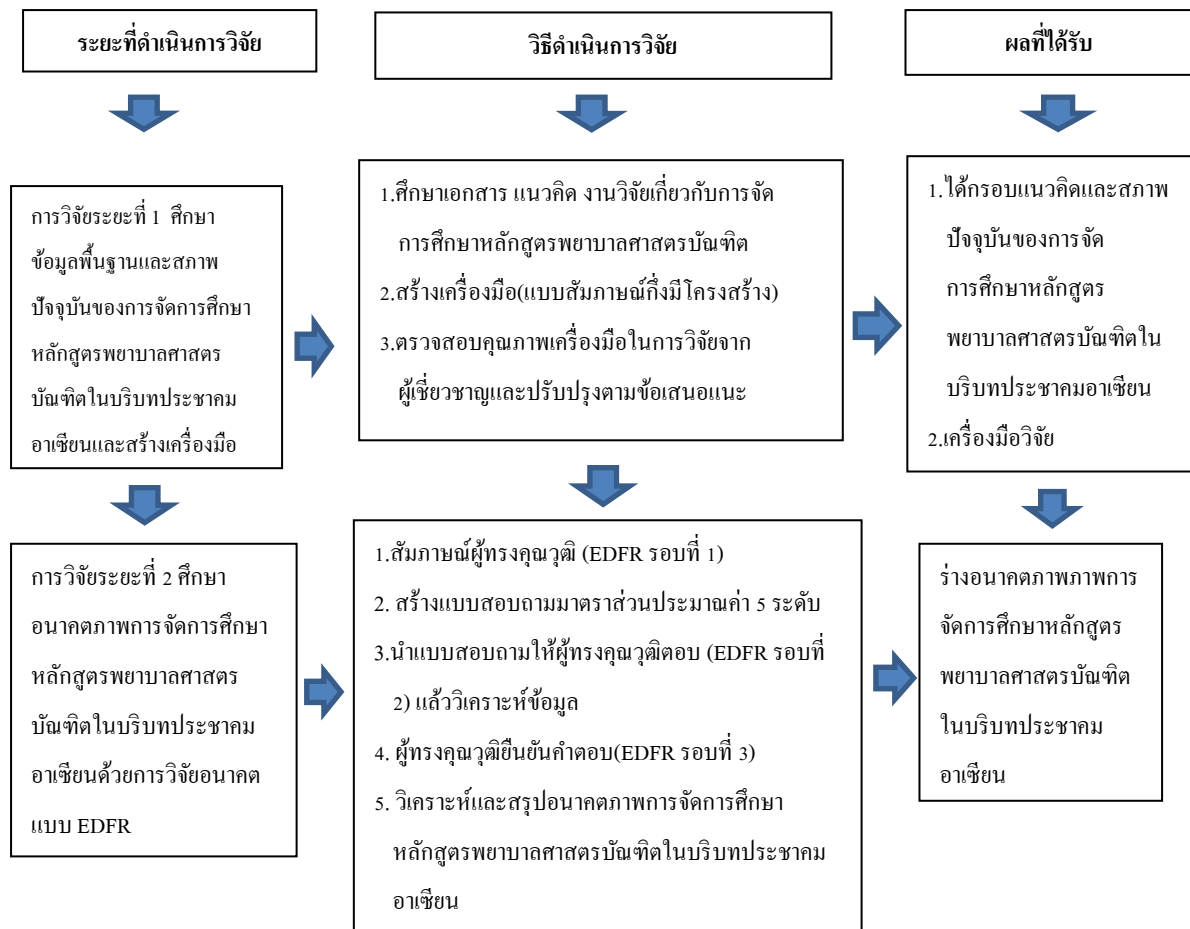
การศึกษายาบาลจะได้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการผลิตบัณฑิตพยาบาลให้มีคุณภาพได้มาตรฐานสอดคล้องกับบริบทประชาคมอาเซียนตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการทั้งในประเทศและประเทศอื่นๆในอาเซียน

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต และเพื่อศึกษานาอนาคตภาพของการจัดการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยอนาคตแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) เป็นเทคนิคการวิจัยชนิดหนึ่งซึ่งเป็นการผสมผสานเทคนิคการวิจัยแบบ EFR (Ethnographic Future Research) กับ เทคนิคเดลฟาย (Delphi) เข้าด้วยกัน กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต จำนวน 22 คน สุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติ ดังนี้ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสอนในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต 2) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการศึกษาพยาบาล 3) ผู้บริหารในสถาบันการศึกษาพยาบาล 4) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา และ 5) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต แบ่งการดำเนินการเป็น 2 ระยะ รายละเอียดการดำเนินการวิจัยแสดงไว้ในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ระยะดำเนินการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และผลที่ได้รับ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์ (EDFR รอบที่ 1) ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi structure interview) เกี่ยวกับการคาดการณ์แนวโน้มและการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตของการจัดการศึกษาหลักสูตรพหุบาลศาสตรบัณฑิตในบริบทประชาคมอาเซียน จำนวน 9 ข้อ โดยผ่านการประเมินความสอดคล้องระหว่างนิยามศัพท์ตามกรอบแนวคิดกับข้อประเด็นคำถาม ความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ความถูกต้องของภาษา ความครอบคลุมของเนื้อหา การตีความข้อคำถาม จากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน พบว่ามีค่าความสอดคล้อง (Index of Objective Congruence: IOC) ตั้งแต่ 0.80 – 1.00 ทุกข้อ จากนั้นนำมา

ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะและเสนอผู้เชี่ยวชาญอีกครั้งก่อนนำไปใช้ในการสัมภาษณ์

2. แบบสอบถามปลายปิด (EDFR รอบที่ 2 และรอบที่ 3) เป็นแบบมาตรวัด 5 ระดับแบบสอบถามในรอบที่ 2 สร้างขึ้นจากผลของการสังเคราะห์และวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิในรอบที่ 1 จำนวน 9 ด้าน ประกอบด้วย 95 ข้อคำถาม หากคุณภาพเครื่องมือโดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct validity) และความตรงเชิงเนื้อหา พบว่าเครื่องมือมีความเหมาะสมและมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.80 ถึง 1.00 ทุกข้อ ส่วนแบบสอบถามในรอบที่ 3 เป็นแบบ

สอบถามที่ได้ปรับปรุงข้อคำถามจากรอบที่ 2 เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิยืนยันคำตอบและหาข้อยุติ (Consensus)

ข้อพิจารณาด้านจริยธรรม

การวิจัยนี้ได้ผ่านการพิจารณาคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีเลขที่ HE 592007 ผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และประโยชน์ที่จะได้รับ และขอความยินยอมโดยขออนุญาตสัมภาษณ์ และบันทึกเทป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง แบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ทรงคุณวุฒิ วิเคราะห์โดยค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 ข้อมูลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับอนาคตภาพการจัดการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตในบริบทประชาคมอาเซียน ผู้วิจัยอ่านบันทึกคำให้สัมภาษณ์และรายละเอียดที่ได้จากการถอดคำให้สัมภาษณ์ทั้งหมดจัดพิมพ์แล้วจัดกลุ่มข้อความการให้สัมภาษณ์ไปยังผู้เชี่ยวชาญเป็นรายบุคคลเพื่อตรวจสอบแก้ไขเพิ่มเติมข้อความนอกเหนือจากการให้สัมภาษณ์ได้อย่างอิสระ และส่งให้ผู้วิจัยเพื่อนำเสนอผลที่ได้ในรูปความถี่แต่ละแนวโน้มและความเรียง

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามในรอบที่ 2 และรอบที่ 3 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาหาค่ามัธยฐาน (Median) ฐานนิยม (Mode) ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile range) และค่าร้อยละเป็นรายข้อ เพื่อพิจารณาเลือกแนวโน้มที่เป็นไปได้ในระดับมากขึ้นไป (มัธยฐานตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป) และมีความสอดคล้องกันระหว่างความเห็นของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (ค่าความ

แตกต่างระหว่างฐานนิยมกับค่ามัธยฐาน ไม่เกิน 1.00 และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ไม่เกิน 1.50)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอนำเสนอรายงานผลการวิจัยจากการสรุปรวบรวมผลการวิจัยในระยะที่ 1 และในระยะที่ 2 ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ในบริบทประชาคมอาเซียนและสร้างเครื่องมือวิจัย

1. ผลการศึกษาพบว่าการจัดการศึกษาวิชาการพยาบาลและการผดุงครรภ์ในประเทศไทยอยู่ภายใต้การดูแลของสภาการพยาบาลที่มุ่งพัฒนาศักยภาพและจิตความสามารถในการจัดการศึกษาการพยาบาลและการผดุงครรภ์ทุกระดับให้สูงขึ้นและเป็นสากล ให้มีความสำคัญกับการจัดการศึกษาพยาบาลในศตวรรษที่ 21 และกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาพยาบาลศาสตร์

2. ได้เครื่องมือการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างเพื่อคาดการณ์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตในบริบทประชาคมอาเซียน มีทั้งหมด 9 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านแนวคิดทฤษฎีการจัดการศึกษาพยาบาล 2) ด้านหลักการจัดการศึกษาพยาบาล 3) ด้านปรัชญาของหลักสูตร 4) ด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 5) ด้านเนื้อหาของหลักสูตร 6) ด้านการจัดกระบวนการเรียนการสอน 7) ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน 8) ด้านคุณลักษณะของนักศึกษาพยาบาลในศตวรรษที่ 21 ที่พึงประสงค์ 9) ด้านการประเมินผลหลักสูตร โดยนำข้อมูลต่างๆ ที่ศึกษาจากระยะที่ 1 มาเป็นกรอบและแนวทางในการสร้าง

ระยะที่ 2 ศึกษาความเหมาะสมความเป็นไปได้ของอนาคตภาพการจัดการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตในบริบทประชาคมอาเซียน

ผลการวิจัยได้แบบสอบถามปลายปิด แบบมาตรา
ประมาณค่า 5 ระดับที่นำไปสอบถามความคิดเห็นจากกลุ่ม
ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 2 รอบ และได้อนาคตภาพการจัด
การศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตในบริบท
ประชาคมอาเซียน 9 ด้านรวม 95 ประเด็น การสรุป
ผลการวิจัยเป็นการนำเสนอความคิดเห็นที่กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ
มีฉันทามติ โดยพิจารณาจากประเด็นที่กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิมี
ความเห็นว่ามีแนวโน้มที่เป็นไปได้ในระดับมาก และมาก
ที่สุด (มีฐานตั้งแต่ 3.5 – 5.00) และมีความสอดคล้องกัน
ระหว่างความเห็นของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (ค่าความแตกต่าง
ระหว่างค่าฐานนิยมกับค่ามัธยฐานมีค่าไม่เกิน 1.00) ดังนี้

1) ด้านแนวคิดทฤษฎีการจัดการศึกษาพยาบาล
ประกอบด้วย 1) แนวคิดเรื่องความแตกต่างทางวัฒนธรรม
2) ความเข้าใจเกี่ยวกับมนุษย์ และผู้รับบริการที่มีความ
หลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น และ 3) ทฤษฎีการดูแลอย่าง
เป็นองค์รวม (Holistic care) ดังกล่าวข้างตอนในการให้
สัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิต่อไปนี้ “...มุ่งเน้นการดูแลแบบ
องค์รวมเข้าใจถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่มี
ศักยภาพในการดูแลตนเอง และคำนึงถึงความแตกต่างทาง
วัฒนธรรม...” (ผู้ทรงคุณวุฒิ 8)

2) ด้านหลักการจัดการศึกษาพยาบาล ต้อง
ประกอบด้วย 1) การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม การมีจิต
เมตตา 2) การส่งเสริมให้มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถคิด
วิเคราะห์ และแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ รู้เท่าทัน
สถานการณ์ การเปลี่ยนแปลงของสังคมและสิ่งแวดล้อม
และ 3) สอดคล้องตามกรอบ TQF สาขาพยาบาลศาสตร์
การประกันคุณภาพการศึกษา และการจัดการศึกษาใน
ศตวรรษที่ 21 ดังกล่าวข้างตอนในการให้สัมภาษณ์ของ
ผู้ทรงคุณวุฒิต่อไปนี้ “...เน้นการจัดการศึกษาในศตวรรษ
ที่ 21 คือ ต้องคิดเป็น รู้จักคิดเป็นระบบ รู้จักการนำตัวเอง
...” (ผู้ทรงคุณวุฒิ 7)

3) ด้านปรัชญาของหลักสูตร กรอบของ
หลักสูตรต้องสร้างบนพื้นฐาน และคำนึงความเชื่อที่ว่า
พยาบาลต้องเป็นผู้ให้บริการด้านสุขภาพอนามัยที่สามารถ
ปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานสากล สอดคล้อง
กับความต้องการของสังคม สภาพะโลกที่เปลี่ยนแปลง และ
วัฒนธรรมที่แตกต่างดังกล่าวข้างตอนในการให้
สัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิต่อไปนี้ “...ปรัชญาของหลักสูตร
ในปัจจุบัน ยังเน้นสมรรถนะการพยาบาลแบบต่าง
วัฒนธรรม และการพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น
ค่อนข้างน้อย การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนควรเพิ่มเติมใน
เรื่องเหล่านี้ให้มากขึ้น...” (ผู้ทรงคุณวุฒิ 5)

4) ด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มุ่งให้นักศึกษา
พยาบาลเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีความเอื้ออาทร
มีจิตอาสาเข้าใจความเป็นมนุษย์ดังกล่าวข้างตอนในการ
ให้สัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิต่อไปนี้ “...พยาบาลควร
มีทั้ง 2 ส่วนชัดเจนคือ ส่วนที่มีความเก่งในเรื่อง Content
มากๆ ในเรื่องความรู้เรื่องโรค การวินิจฉัย การรักษา ดูแล
เบื้องต้นได้และสองคือ ในเรื่องความเข้าใจมนุษย์...”
(ผู้ทรงคุณวุฒิ 18)

5) ด้านเนื้อหาของหลักสูตร ต้องเน้นภาษาอังกฤษ
และภาษาที่สาม ต้องมีกิจกรรมเพื่อให้เกิดความเข้าใจ
เพื่อนมนุษย์ และการมีจิตอาสา ดังกล่าวข้างตอนในการ
ให้สัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิต่อไปนี้ “...เรื่องภาษาควรจะ
เร่งดำเนินการภายใต้ความเป็นอาเซียน เพราะผู้รับบริการ
เขาจะไหลบ่าเข้ามา...” (ผู้ทรงคุณวุฒิ 1) และ “...ควรเน้น
ประสบการณ์มากกว่าเนื้อหา จัดให้มีกิจกรรมให้นักศึกษา
ได้ลงมือปฏิบัติ เพื่อเรียนรู้สิ่งต่างๆ นอกห้องเรียน...”
(ผู้ทรงคุณวุฒิ 1)

6) ด้านการจัดกระบวนการเรียนการสอน
ควรใช้เทคนิคและวิธีการเรียนการสอนที่หลากหลายมาก
ขึ้น และคำนึงถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรม ดังกล่าว
ข้างตอนในการให้สัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิต่อไปนี้

“...การใช้การสอนที่เน้นความหลากหลาย และเรียนรู้ความแตกต่างทางวัฒนธรรมผ่านกิจกรรมต่างๆ...” (ผู้ทรงคุณวุฒิ 5)

7) ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน ต้องมีห้องปฏิบัติการพยาบาลและอุปกรณ์ หนังสือ ตำราฐานข้อมูลทางการพยาบาลและสาขาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องทันสมัยและเพียงพอ รวมทั้งแหล่งฝึกปฏิบัติการพยาบาลที่เพียงพอในทุกสาขาทางการพยาบาล ดังกล่าวข้างตอนในการให้สัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิต่อไปนี้ “...คงจะต้องคิดถึงด้านต่างๆ ทั้งด้านคนที่มาสนับสนุน สิ่งของในห้องปฏิบัติการที่ต้องเพียงพอและทันสมัย การฝึกปฏิบัติงานในคลินิกต้องได้ประสบการณ์ที่เหมาะสมครบถ้วน...” (ผู้ทรงคุณวุฒิ 1)

8) ด้านคุณลักษณะของนักศึกษาพยาบาลในศตวรรษที่ 21 ต้องมีทักษะในการดำเนินชีวิต สามารถสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้ สามารถทำงานเป็นทีม มีความเป็นผู้นำ กล้าคิด มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถสร้างนวัตกรรม การวิจัย กล้าที่จะเปลี่ยนแปลง ดังกล่าวข้างตอนในการให้สัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิต่อไปนี้ “...เอาสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 เป็นตัวตั้ง ต้องมี Critical thinking, Creative thinking สามารถสร้างนวัตกรรมและวิจัยได้ ตระหนักรู้ในตนเอง มีทักษะการสื่อสาร การสร้างสัมพันธภาพ...” (ผู้ทรงคุณวุฒิ 19)

9) ด้านการประเมินผลหลักสูตร ควรมีการประเมินทุกด้านทุก 1 ปี และปรับปรุงหลักสูตรทุกๆ 5 ปี มีการศึกษาความคิดเห็นต่อหลักสูตรจากอาจารย์ผู้สอน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมทั้งบัณฑิต เป็นต้น ดังกล่าวข้างตอนในการให้สัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิต่อไปนี้ “...ในการประเมินหลักสูตรในทุกรอบ 5 ปี เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนในปัจจุบันมีความเหมาะสมแล้ว แต่ไม่ควรประเมินเฉพาะในส่วนของผู้สอน ผู้เรียน หรือผู้ใช้บัณฑิตเท่านั้น แต่

น่าจะเพิ่มบริบทของชุมชนและคนต่างชาติด้วย...” (ผู้ทรงคุณวุฒิ 10)

อภิปรายผล

1. ด้านแนวคิดทฤษฎีการจัดการศึกษาพยาบาล พบว่านอกเหนือจากแนวคิดทฤษฎีทางการพยาบาลเช่นแนวคิดทฤษฎีการดูแลอย่างเป็นองค์รวมแล้ว การจัดการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตในบริบทประชาคมยังต้องให้ความสำคัญกับการเข้าใจเกี่ยวกับมนุษย์และผู้รับบริการ และคำนึงถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น ประเด็นดังกล่าวจำเป็นต้องยังต่อกระบวนการจัดประสบการณ์สำหรับนักศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เชื่อว่าการเรียนรู้เฉพาะสาระวิชาหลักนั้นไม่เพียงพออีกต่อไป⁶ นอกจากนั้นการจัดการศึกษาพยาบาลจะต้องยึดผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง^{7,8}

2. ด้านหลักการจัดการศึกษาพยาบาล ต้องส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรม การส่งเสริมให้นักศึกษาพยาบาลมีความคิดสร้างสรรค์ สามารถคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ตามในการจัดการศึกษาต้องเป็นไปตามกรอบ TQF การประกันคุณภาพการศึกษา และการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยอนาคตภาพของการพัฒนากำลังคนสาขาบริการสุขภาพในประชาคมอาเซียน ในด้านคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษาที่นอกจากจะต้องมีความสามารถทางทักษะวิชาชีพแล้ว ต้องมีนิสัยการบริการ ความรู้ลึกเมตตา การให้เกียรติและเคารพในความเป็นมนุษย์⁹

3. ด้านปรัชญาของหลักสูตร ต้องมีความเชื่อ และค่านิยมบนพื้นฐานที่ว่าพยาบาลต้องเป็นผู้ให้บริการด้านสุขภาพอนามัยที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานสากล สอดคล้องกับความต้องการของสังคมสถานะโลกที่เปลี่ยนแปลงและวัฒนธรรมที่แตกต่าง สอดคล้องกับบทความ เรื่องอนาคตของการศึกษาพยาบาล

ซึ่งมีที่มาจากการประชุมคณะกรรมการด้านการศึกษาพยาบาลในประเทศไทยว่า การปฏิบัติการพยาบาลต้องเป็นไปตามหลักฐานเชิงประจักษ์ การนำความรู้ที่เป็นสากลและบริบทของท้องถิ่นมาใช้⁷

4. ด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร จากการจัดการศึกษาพยาบาลดังกล่าวข้างต้น จึงควรได้บัณฑิตพยาบาลที่เป็นคนดี ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพจิตอาสา เข้าใจความเป็นมนุษย์ สอดคล้องกับการศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรมของพยาบาลในการประกอบวิชาชีพที่พึงประสงค์¹¹ ดังนั้นพยาบาลนอกจากจะมีความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานแล้ว ยังต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม และเข้าใจในมนุษย์ จึงจะสามารถให้การพยาบาลที่มีคุณภาพ และตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการในปัจจุบันและอนาคตได้อย่างแท้จริง

5. ด้านเนื้อหาของหลักสูตร เป็นสิ่งที่ต้องการให้นักศึกษาพยาบาลได้เรียนรู้ทักษะสมรรถนะที่ต้องการให้เกิดขึ้น รวมทั้งประสบการณ์ที่ต้องการให้ได้รับในหลักสูตร ซึ่งพบว่าต้องเพิ่มเนื้อหาด้านภาษาอังกฤษ และภาษาที่สาม สอดคล้องกับการศึกษาของ Akaya Mattsuno¹² ที่ศึกษาเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายของพยาบาลในมุมมองอาเซียน พบว่าอุปสรรคสำคัญที่ทำให้พยาบาลไม่สามารถเคลื่อนย้ายในอาเซียนได้ ที่สำคัญที่สุดคือทักษะด้านภาษา ดังนั้นในบริบทอาเซียนนอกเหนือจากสมรรถนะในเชิงวิชาชีพแล้ว ภาษาก็เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดประการหนึ่งสำหรับบัณฑิตพยาบาลที่ไม่สามารถมองข้ามได้

6. ด้านการจัดกระบวนการเรียนการสอน พบว่าควรใช้เทคนิคและวิธีการเรียนการสอนที่หลากหลายมากขึ้น และคำนึงถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมสอดคล้องกับแนวการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และพบว่าในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักศึกษามีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับกรอบมาตรฐาน

คุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาตินั้นการนำการจัดการเรียนแบบโครงการ (Project based learning) ส่งผลต่อการพัฒนาผลการเรียนรู้ของนักศึกษา ทั้งทักษะด้านคุณธรรม จริยธรรม ทักษะด้านความรู้ และทักษะทางปัญญา¹²

7. ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่าต้องมีห้องปฏิบัติการพยาบาลและอุปกรณ์หนังสือ ตำรา ฐานข้อมูลทางการพยาบาลและสาขาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ทันสมัยและเพียงพอ รวมทั้งแหล่งฝึกปฏิบัติการพยาบาลที่เพียงพอในทุกสาขาทางการพยาบาล สอดคล้องกับแผนการผลิตพยาบาลวิชาชีพของประเทศไทย ซึ่ง แม้จะมีข้อได้เปรียบด้านภาษาอังกฤษ แต่ยังให้ความสำคัญกับการฝึกภาคปฏิบัติ เนื่องจากสมรรถนะที่ได้รับจากการฝึกปฏิบัตินี้ส่งผลให้ผู้ปวยมีความปลอดภัย และทำให้การดูแลผู้ปวยมีประสิทธิภาพมากขึ้น¹³ ทั้งนี้สำหรับประเทศไทยสภาการพยาบาลได้กำหนดตัวบ่งชี้ด้านแหล่งฝึกปฏิบัติการพยาบาลด้านการจัดหาบุคลากรและการสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา เป็นตัวบ่งชี้หนึ่งในการรับรองสถาบันการศึกษาวิชาการพยาบาลและการผดุงครรภ์

8. ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาพยาบาลในศตวรรษที่ 21 พบว่าต้องมีทักษะในการดำเนินชีวิต สามารถสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้ สามารถทำงานเป็นทีม มีความเป็นผู้นำ กล้าคิด มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถสร้างนวัตกรรม การวิจัย กล้าที่จะเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับแนวคิดพลเมืองอาเซียนที่ว่าจัดการศึกษาพยาบาลศาสตร์ต้องมียุคประกอบที่เกี่ยวข้องในด้านการมีความรู้ในวิชาชีพเพียงพอที่จะสร้างนวัตกรรม¹⁴ หลักสูตรพยาบาลศาสตร์จึงจำเป็นต้องพัฒนาบัณฑิตพยาบาลให้มีคุณภาพให้สอดคล้องกับการเป็นพลเมืองอาเซียนโดยพัฒนาในประเด็นต่างๆ ข้างต้น

9. ด้านการประเมินผลหลักสูตร ควรมีการประเมินทุกด้านทุก 1 ปี และปรับปรุงหลักสูตรทุกๆ 5 ปี โดยควรศึกษาความคิดเห็นต่อหลักสูตรจากอาจารย์ผู้สอน

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมทั้งบัณฑิต สอดคล้องกับสภาพการพยาบาล ที่ต้องการพัฒนาคุณภาพสถาบันการศึกษาพยาบาล ให้ได้คุณภาพมาตรฐาน แต่จากการประเมินคุณภาพของสถาบันการศึกษาพยาบาลทั่วประเทศพบว่าแต่ละสถาบันมีผลการประเมินที่แตกต่างกัน⁴

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การจัดการศึกษาหลักสูตรพยาบาล-ศาสตรบัณฑิตในบริบทประชาคมอาเซียนในอนาคตควรให้ความสำคัญกับการผลิตบัณฑิตที่เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม มีหัวใจของความเป็นมนุษย์เข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม อาเซียน และผู้รับบริการซึ่งมีความหลากหลาย และซับซ้อน โดยให้เกิดผลเป็นที่ประจักษ์และเป็นไปตามความคาดหวังของสังคม

1.2 ข้อมูลจากการวิจัยสามารถสะท้อนให้เห็นภาพในอนาคตของการจัดการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตในบริบทประชาคมอาเซียน ดังนั้นสถาบันการจัดการศึกษาพยาบาลอาจนำไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรเพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมเหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถาบัน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อเพิ่มคุณภาพของการจัดการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตเพื่อให้ได้มาตรฐานในระดับสากล

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่า เพื่อให้การวิจัยสำเร็จลุล่วง ซึ่งมีคุณค่าอย่างยิ่งสำหรับการศึกษาพยาบาลในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

1. Srisuphan W, Sawaengdee K, Luangamonlert S. Nurse preparation towards ASEAN economic community. Thai Journal of Nursing Council. 2012;27(3):1-8. (in Thai).
2. Jamjun L, Chaleoykitti S. ASEAN citizen: The concept in nursing education management. Journal of The Royal Thai Army Nurses. 2014;15(3):155-61. (in Thai).
3. The National League for Nursing. Academic progression in nursing education 2011 [Internet]. 2011 [cited 2015 Nov 23]; Available from: [http://www.nln.org/docs/default-source/about/nln-vision-series-\(position-statements\)/nlnvision_1.pdf?sfvrsn=4](http://www.nln.org/docs/default-source/about/nln-vision-series-(position-statements)/nlnvision_1.pdf?sfvrsn=4).
4. Rujkorakan D. Nursing education for the 21st Century In: Rujkorakan D, editor. Nursing education for the 21st Century: Concepts and circumstances of the management of nursing education in Thailand throughout the analysis study of the 21st Century skills; 12-13 February 2014; Amari Don Mueang Airport Bangkok. Bangkok; 2014. p.1-2. (in Thai).
5. Sarrattana W. Educational management research: Concepts and case study. Khon Kaen: Klangnanavittaya Press; 2013. (in Thai).
6. Panich W. Way of learning for students in the 21st Century skills. Bangkok: Tathata Publications Co., Ltd.; 2012. (in Thai).
7. Cronenwett LR. The future of nursing education [Internet]. 2011 [cited 2014 Jun 20]; Available from: <https://www.nap.edu/read/12956/chapter/21#564>.

8. Sroczyński M, Gravlin G, Route PS, Hoffart N, Creelman P. Creativity and connections: The future of nursing education. *J Prof Nurs*. 2016;27(6):64-70.
9. Lhaonhub K. The scenario analysis of health personnel development in Thailand in ASEAN community. *Journal of the Office of Disease Prevention and Control* 7. 2012;11(1):33-40. (in Thai).
10. Sngounsiritham U. The effects of implementation of the ASEAN economic community in 2015 on Thai nurse. *Journal of Nursing Science Chulalongkorn University*. 2012;24(1):1-10. (in Thai).
11. Matsuno A. Nurse migration: The Asian perspective [Internet]. 2012 [cited 2016 Aug 19]; Available from: http://www.google.co.th/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=0ahUKEwi4lfHR27LTAhXXro8KHRgjCycQFgg2MAI&url=http%3A%2F%2Fapmagnet.ilo.org%2Fresources%2Fresource-content%2Fnurse-migration-the-asian-perspective%2Fat_download%2Ffile1&usg=AFQjCNGjkqVqn1PyoFVVbmJds-JUj_QgMw&sig2=pN6r8zXbCgOJScDFvaZUEw.
12. Thummakul D, Thunjareanrat W, Lapjeam P. Effects of project-based learning on learning development of nursing student. *Journal of Health Science Research*. 2014;8(1):46-54. (in Thai).
13. Amaradasa RMW, Reddy N. Challenges in nursing education in Fiji: Case of SSN. *International Journal of Business and Social Science*. 2013;4(5):246-50.
14. Jamjun L, Chaleoykitti S. ASEAN citizen: The concept in nursing education management. *Journal of The Royal Thai Army Nurses*. 2014;15(3):155-61. (in Thai).